

Europeisk vänsters förhållande till EU och EMU

Falskt påstående av svenska EMU-anhängare:

”Europas vänster är för EMU och högern är emot. I Sverige är läget konstigt nog motsatt.”

Sant påstående:

”Vänstern är inte alls för EMU samtidigt som högern är mot. Verkligheten är mer komplicerad än så. Snarare är det så att det politiska etablissemanget är för medan oppositionen är mot. De flesta politiska krafter till höger och i mitten är för EMU medan EMU-motståndet utgörs av vänstern, delar av socialdemokratin, en del borgerliga partier samt populisthögern. Åsiktsklyftan om EMU går inte mellan höger och vänster utan snarare mellan politikeretablissemang och vanliga väljare.”

En utredningsrapport från
GUE/ NGL-gruppen i EU-parlamentet
Svenska delegationen
Jan Å Johansson
Jonas Sjöstedt
September 2000

Sammanfattning

De socialdemokratiska partierna har blivit för EU, för avregleringar, för en friare marknad med konkurrensutsättning av tidigare gemensam sektor. För att försöka etablera ett politiskt samarbete på EU-nivå har de också varit villiga att inrätta en gemensam valuta styrd av en centralbanksstyrelse, utan möjlighet för de folkvalda politikerna att påverka, med ett enda mål; att bekämpa inflationen. Att EU:s fördrag nu stadgefäster en nyliberal politik tycks inte bekymra de socialdemokratiska partierna. Kanske av den anledningen att den politiska omvärderingen av det mesta gått så långt i dessa partier att de idag helhjärtat ställer upp för den.

I sin helhet är de socialdemokratiska partierna idag (undantaget många av deras väljare) och de borgerliga partierna för EMU och ökad Bryssel-federalism. Men bilden är mångfacetterad i de olika medlemsländerna. Framförallt går det inte att säga att vänstern är för och högern mot EMU, ty det motsägs av flera orsaker:

- * Dels så glömmar man då hela vänstern till vänster om socialdemokratin samt väljarna som definierar sig vara till vänster och röstar socialdemokratiskt men som inte har förtroende för EU:s institutioner.
- * Skall de europeiska socialdemokratiska partierna definieras som vänster numera? Kanske snarare som mitten (den Nya Mitten?).
- * Är inte de kristdemokratiska och konservativa partierna i EU-länderna att beteckna som höger längre?

Åsiktsklyftan om EMU går inte mellan höger och vänster utan snarare mellan politikeretablissemang och vanliga väljare.

Vår politiska analys av utvecklingen i Västeuropa från 1970-talet och framåt

1. Vänsterpartierna i Europa idag är i allmänhet negativa till att EU utvecklas till en superstat, de är också emot den politik som stadgas i Maastrichtfördraget med bland annat en gemensam valuta styrd av en oavsättlig tjänstemannastyrelse i den Europeiska Centralbanken.
2. De socialdemokratiska partierna var i allmänhet emot utvecklandet av EG på den tiden de stod till vänster på den politiska skalan.
3. När de strök marxismen och socialismen ur sina partiprogram och antog liberala ekonomiska politiska program blev de samtidigt också EU-positiva. Enligt den klassiska definitionen av vänster-högerskalan så är de socialdemokratiska partierna idag mittenpartier - inte vänsterpartier.

Sedan finns det givetvis partier som i alla fall i olika skeenden av den politiska utvecklingen inte riktigt passar in i ramanalysen ovan. Men de är mer undantagen som bekräftar regeln.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	3
<i>Vår politiska analys av utvecklingen i Västeuropa från 1970-talet och framåt</i>	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	5
RAPPORTENS SYFTE	6
MOTSTÅNDET MOT EU KAN INDELAS I FYRA OLIKA BESTÅNDSDELAR:	6
ÄR HÖGERN MOT EU OCH EMU?	7
VÄNSTERN I EU-PARLAMENTET - GUE/NGL-GRUPPEN	7
<i>GUE/NGL-ledamöterna om EMU</i>	8
<i>GUE/NGL-ledamöterna vill att Danmark säger nej till EMU</i>	8
<i>GUE/NGL-ledamöterna om EU:s superstatsbygge</i>	9
MOTSTÅNDET MOT EU OCH EMU FINNS TILL VÄNSTER I EUROPA	10
<i>Storbritannien</i>	11
<i>Irland</i>	13
<i>Frankrike</i>	14
<i>Tyskland</i>	15
<i>Österrike</i>	15
<i>Nederländerna</i>	16
<i>Belgien</i>	16
<i>Luxemburg</i>	16
<i>Sverige</i>	16
<i>Danmark</i>	17
<i>Grönland</i>	19
<i>Finland</i>	19
<i>Italien</i>	19
<i>Grekland</i>	20
<i>Portugal</i>	20
<i>Spanien</i>	21
LÄNDERNA DÄR EU-MEDLEMSKAP DEBATTERAS - VÄNSTERN ÄR EMOT ELLER BETÄNKSAM	22
<i>Malta</i>	22
<i>Cypern</i>	22
<i>Norge</i>	22
<i>Schweiz</i>	22
<i>Övriga kandidatländer</i>	23
FÖRÄNDRAT POLITISKT LANDSKAP - SAMLING MITTÅT!	24
<i>Vänstern till vänster om socialdemokratin - nu socialdemokrater!?</i>	25
<i>Socialdemokraternas tidigare EU-linje</i>	26
<i>De politiska partierna utvecklas till valmaskiner</i>	26
<i>Till vänster om socialdemokratin</i>	27
<i>Den politiska förändringen för socialdemokratin under 1990-talet</i>	28
LÄSTIPS OM VÄNSTERN OCH POLITIKEN I EUROPA	29

Rapportens syfte

Vårt syfte är att motbevisa ovanstående myt. I och för sig är det ett ganska ointressant argument i EMU-frågan. Det viktigaste måste ju vara vad vi själva tycker och varför. Men det är ändå viktigt att avliva myter, då de förstör den politiska debatten på många sätt. Genom en inventering av det faktiska läget förklarar vi i denna rapport att bilden är mycket mer mångfacetterad. Den politiska skalan i Europa har förändrats så mycket att man idag inte längre kan definiera många av de politiska partierna som vänster eller höger. Det finns fortfarande en klart definierad höger och en klart definierad vänster, men många traditionella konservativa partier företräder numera en nyliberal politik. De socialdemokratiska/socialistiska partier som sitter i regeringsställning för idag en politik som mer kan definieras som socialliberal, med till och med nyliberala inslag, bland annat med utgångspunkt i de avregleringar som genomförs på EU:s inre marknad.

För att förklara förändringen av den politiska skalan de sista decennierna och många socialdemokratiska/socialistiska partiers förändrade syn på EU, så beskriver vi rätt så ingående vad som hänt i runt om i Europa under förändringsprocessen.

Motståndet mot EU kan indelas i fyra olika beståndsdelar:

1. Motstånd mot EU-medlemskap. Detta är dock en icke-fråga i många av de länder som antingen var med och bildade EG eller som varit medlemmar i EG/EU i mer än 40 år.
2. Motstånd mot EU-federalism (framför allt aktualiserades denna fråga med Maastrichtfördraget) dvs. motstånd mot att allt mer politisk makt flyttas över till EU:s institutioner.
3. Motstånd mot medlemskap i EMU.
4. Motstånd mot konvergenskriterierna och stabilitetspakten. En del partier tycker idén om en gemensam valuta är en god idé. Men däremot har de varit stora motståndare till konvergenskriterierna och de nedskärningar som dessa kriterier orsakat.

Motståndet mot ökad överstatlighet i EU är inte grundat på vänster-högerskalan utan kan grunda sig på såväl konservativa, liberala eller socialistiska grundvärderingar. Vad som dock ofta förenar EU-skeptiker från höger till vänster är att man tror på en overrideologi som grundar sig på den parlamentariska demokratin i medlemsstaterna. De brittiska konservativa vill föra en thatcheristisk politik grundad på en majoritet i det brittiska underhuset. Vänsterpartiet i Sverige vill föra en socialistisk politik grundad på en majoritet i den svenska riksdagen. Det som dessa båda partier har gemensamt är att de i dagens politiska läge ser de nationella parlamenten som det demokratiska ramverket för politiskt arbete.

Men till skillnad från de andra politiska huvudinriktningarna i Europa idag så är vänstern till vänster om socialdemokratin tydliga och eniga i sin skepsis gentemot EU:s utformning enligt Maastricht- och Amsterdamfördrag. Ett par vänsterpartier i Europa ser sig visserligen som europeiska federalister i grunden, dessa partier kommer från medlemsstater som har en federal struktur i sig självt. Men samtidigt är dessa partier emot det mesta i EU:s nuvarande fördrag, då de anser att det är en i grunden borgerlig politik som lagts fast. Det var utvecklingen av EG:s inre marknad och Enhetsakten i mitten på 1980-talet som blev en viktig faktor för den ökade EU-kritiken från vänster mot ökad överstatlighet. Med Maastrichtfördraget, utformat i en tid då högern och mittenpartierna styrde de större EU-länderna, så förstärktes vänsterns EU-motstånd. Det blev tydligt att de som höll fast vid vänsterns traditionella idéer blev de politiska förlorarna när det skrevs nya fördrag i EU. Inte minst med fastläggandet av konvergenskriterierna inför EMU och utformningen av Europeiska Centralbankens, ECB, styre fristående från den politiska demokratin och med ekonomis-

men som rättesnöre. Då stod det klart för vänstern att man låste fast EU i ett system som är mycket svårt att förändra på politisk väg i framtiden.

Är högern mot EU och EMU?

Svaret är nej.

Det Europeiska Folkpartiets grupp i EU-parlamentet består av 29 kristdemokratiska och konservativa partier. I princip är de alla för ökad makt till EU och genomförandet av den gemensamma valutan. De som sticker av i gruppen är de brittiska konservativa samt Lennart Sacredeus från svenska Kristdemokraterna. Men de brittiska konservativa är inte emot EU:s inre marknad eller konvergenkravens nedskärningspolitik inför EMU utan de är mot att EU ges ökad politisk makt över medlemsstaterna.

De 14 liberala partierna i ELDR-gruppen är också i princip samtliga mycket federalistiskt inriktade. Undantagen är de svenska och finska Centerpartierna. I Storbritannien finns också ett litet parti, Liberal Party, bildat 1989 av de liberaler som inte ville att man skulle gå samman med SDP och bilda Liberaldemokraterna. Detta liberala parti är emot att Storbritannien ska inträda i EMU. Liberaldemokraterna i Storbritannien är mycket EU-positiva, men har haft stora svårigheter att övertyga sina trogna väljare om den politiken och de råkade ut för bakslag i sin traditionellt starkaste valkrets i EU-parlamentsvalet 1999.

Vad gäller övriga borgerliga partier så finns det några avvikare i den kompakta borgerliga EU-federalistiska majoriteten. Ett allmänborgerligt franskt parti som är Maastrichtfördragsmotståndare är RPF, Samling för Frankrike, som bildats av en del av de gamla gaullisterna. De "frihetliga", FPÖ, är populisterna och motsatte sig Österrikes EU-medlemskap, men det var mer utifrån att de såg en politisk möjlighet att utnyttja sina politiska motståndares svagheter. När de nu väl sitter i regeringsställning i Österrike så har de tonat ned sin EU-kritik. Många arbetare har gått från SPÖ till FPÖ. Andra högerpartier till höger om PPE som är emot är också franska Front National och Dansk Folkeparti. Den yttersta högern i Europa är inte samstämmigt mot EU som många tycks tro. Det italienska Aleanza Nazionale är EU-positiva och för EMU. I EU-parlamentet 2 maj 1998 röstade nästan alla deras EU-parlamentariker för EMU:s införande.

Mer riktigt är att säga att det ledande politiska etablissemanget är för EU och EMU medan folket är emot. Vänstern är inte alls för EMU samtidigt som högern är mot. De flesta politiska krafter till höger och i mitten är för EMU, medan EMU-motståndet utgörs av vänstern, delar av socialdemokratin, en del borgerliga partier samt populisthögern. Åsiktsklyftan om EMU går inte mellan höger och vänster utan snarare mellan politikeretablissemanget och vanliga väljare.

Vänstern i EU-parlamentet - GUE/NGL-gruppen

GUE/NGL-gruppen är en konfederal grupp med en bred samling av vänsterpartier till vänster om socialdemokratin. Varje medlemsparti har alltså rätt att lägga sina egna förslag i EU-parlamentet utan gruppbeslut, gruppen fattar heller inga majoritetsbeslut om hur ledamöterna ska rösta. Gruppen diskuterar frågorna på sina möten och sedan är det upp till de enskilda ledamöterna, dvs. medlemspartierna, hur de ska rösta vid voteringarna.

Efter EU-parlamentsvalet 1999 har GUE/NGL-gruppen blivit än mer EU-skeptisk. De vänsterpartier som hade en mer markerad EU-skeptisk profil uppnådde goda resultat i valet 1999.

Vi har sammanställt ett par viktiga voteringar i EU-parlamentet som visar hur vänsterpartierna ställer sig till både EMU-projektet och bygget av en federal EU-stat.

GUE/NGL-ledamöterna om EMU

Den 2 maj 1998 röstade EU-parlamentet om rådets rekommendation om den gemensamma valutans införande. För EU-federalisterna var det en stor dag. Men entusiasmen var inte lika stor i vänstergruppen.

Tretton ledamöter GUE/NGL-ledamöter röstade nej till EMU:s genomförande. Det var Sjöstedt och Eriksson från svenska Vänsterpartiet, Seppänen från finska Vänsterförbundet, Elmalan, Moreau, Pailler, Querbes och Wurtz från franska kommunistpartiet, Miranda och Novo från det portugisiska kommunistpartiet samt Ephremidis och Theonas från det grekiska kommunistpartiet. Samtliga partier de nämnda ledamöterna representerade (förutom finska Vänsterförbundet som var delat) var emot EMU:s införande.

Sex ledamöter i GUE/NGL-gruppen avstod. Det var fyra spanjorer från Izquierda Unida, IU, (Förenade Vänstern) och två italienare, en från Rindofazione Comunista och en från Comunisti Italiani. Dessa ledamöter representerade partier som egentligen är positiva till EU i sig, men som inte anser att EMU är ett vänsterprojekt i sin nuvarande utformning.

Åtta GUE/NGL-ledamöter röstade ja: Carnero González, Gutiérrez Diaz och Sornosa Martinez från spanska IU Förenade Vänstern. Castellina och Pettinari från CU Förenade Kommunisterna i Italien. Herzog, ledamot för franska kommunistpartiet men ej medlem av det partiet. Ojala från finska Vänsterförbundet samt Papayannakis från grekiska Synaspismos.

De tre spanska ledamöterna gick med i en utbrytning från Förenade Vänstern och kandiderade i EU-valet med socialisterna PSOE. Två av dem sitter efter valet 1999 i den socialdemokratiska EU-parlamentsgruppen, den tredje blev inte återvald. Det italienska CU gick upp i vänsterdemokraterna och är alltså även de idag en del av den socialdemokratiska gruppen. Castellina följde dock inte med CU utan är nu inte längre medlem av något parti. Herzog representerade inte de franska kommunisternas partilinje.

Det gör att det egentligen bara var två ledamöter som hade ett stöd i sina partiorganisationer att rösta för EMU:s införande. Dels Ojala som representerade den halva av det finska Vänsterförbundet som är för EMU och dels Papayannakis, vars parti Synaspismos är för EMU.

Tilläggas kan att fyra ledamöter på vänsterkanten i den socialdemokratiska gruppen röstade nej. Det var två svenskar och två briter.

GUE/NGL-ledamöterna vill att Danmark säger nej till EMU

Också inför Danmarks folkomröstning om EMU 28 september 2000 har ledamöterna i GUE/NGL-gruppen i stort sett varit eniga i sina åsikter. De önskar att Danmark säger nej visar en undersökning som Tina Bostrup, politisk sekreterare för danska Socialistiskt Folkparti gjorde sommaren 2000.

Pedro Marset Campos (spanska Izquierda Unida) karakteriserar EMU som mörkblå och säger citat: ”I Spanien är socialdemokraterna och kristdemokraterna för, och vi är emot. På sikt kan EMU vara en god idé, man alltså inte nu. De fiskala (skattemässiga) förhållandena i medlemsländerna är för olika. Jag anser att alla fördragsändringar skall ställas till folkomröstning bland folken. Men så är det inte i Spanien. Om jag bodde i Danmark skulle jag rösta nej och jag hoppas att det blir resultatet. Det kan kanske betyda att man börjar att diskutera huruvida befolkningarna stödjer EMU och kanske kan det leda till förändringar i EMU:s nuvarande inriktning.”

Helmuth Markov, från tyska PDS, vill inte helt avvisa att EU kan vara en god idé och säger citat ”Den skulle bara vara helt annorlunda inriktad. I Europa är produktiviteten och lagstiftningen allt för olika för att man ska kunna binda sig samman och följas åt. Ett gemensamt europeiskt mynt skulle vara målet, men inte ännu. Om jag var i Danmarks situation skulle jag rösta mot. Hela sättet som EMU är skapat på är fel. Det är kristdemokraternas och socialdemokraternas projekt. Det

handlar bara om finansiella angelägenheter. Om det hade varit annorlunda skulle jag rösta för, men det är det inte.” Markov erkänner emellertid att EMU är en realitet - inte ett möjligt projekt.

De grekiska kommunisterna i KKE uppmanar också Socialistiskt Folkpartis folk att rösta nej. EU-parlamentarikern Ionnas Theonas (KKE) uttalar citat ”Vi är emot EMU på grund av att det först och främst handlar om finansiella angelägenheter och är ett uteslutande monetaristiskt projekt. Det tas inga sociala hänsyn och det ges ingen möjlighet till att föra en ordentlig socialpolitik. Konvergenskriterierna och stabilitetspakten har lett till arbetslöshet, nedskärningar i det offentliga och den sociala välfärden och till privatiseringar. EMU går emot arbetarnas intressen. 1995 hade Grekland 7-8% arbetslöshet och i år 2000 har den stigit till 11%. Därutöver har det varit en ökning av deltidsarbete och flexibla arbetsförhållanden. EMU:n är djupt mörkblå - nästan svart. Jag anser att danskarna skall avvisa EMU. Sörj för att skydda er sociala och offentliga välfärd. Rösta nej till den europeiska kapitalismen”.

I Frankrike är också vänsterpartierna mot EMU. Ledaren för trotskisterna i LCR (Förbundet Revolutionära Kommunister som tillhör Fjärde Internationalen) Alain Krivine säger citat: ”Det är viktigt att vänsterflygeln, också i Danmark, åtskiljer sina argument från högerflygeln. Arbetarklassen i Europa skulle samarbeta mer, så man kan vinna slaget. I Frankrike säger vi att vi är emot Maastricht och emot EMU därför att vi är för Europa. Om EMU blir avvisat i Danmark, kan det kanske hjälpa hela Europa.” Alain Krivine beskriver EMU som något mellan blå och grön. ”Alla gröna är ju dessvärre för,” suckar han.

Det finns dock en liten extrem fransk grupp, som också är medlemmar av GUE/NGL-gruppen, som inte bekämpar EMU. Lutte Ouvriere (Arbetarnas Kamp) är totalt likgiltiga. Om det är nationalstater eller EU som bestämmer, det spelar inte den stora rollen - de är båda kapitalisternas lydiga lakejer.

GUE/NGL-ledamöterna om EU:s superstatsbygge

Den 13 april 2000 antog EU-parlamentet en resolution (Dimitrakopoulos/Leinen A5-0086/2000) med synpunkter inför den kommande regeringskonferensen. Resolutionen var mycket långtgående i federalistisk riktning.

Betänksamheten om dokumentet var stor i den förenade vänstergruppen och på initiativ av NGL, den nordiska gröna vänstern, så skrevs en röstförklaring enligt följande:

”Vi, medlemmar av olika partier i GUE/NGL-gruppen, har inte röstat för betänkandet angående EU-parlamentets förslag för IGC. Vi motsätter oss utvecklingen av den Europeiska unionen till en stat med överordnad makt över medlemsstaterna på alla politikområden, som detta betänkande i praktiken förespråkar. I stället för att förändra EU till en stat, vi är av den åsikten att unionen måste demokratiseras. Demokratisering av den Europeiska unionen måste uppnås genom att minska kommissionens makt, introducera öppenhet och transparens i rådets lagstiftande arbete och stärka de nationella parlamentens roll på EU-nivå.

Vi protesterar också mot betänkandets förespråkande av en militarisering av EU. Vi insisterar på att EU ska fortsätta vara en civil organisation och att de alliansfria staternas speciella status måste respekteras.

Vi är av den åsikten att regeringskonferensen måste ompröva konstruktionen av EMU och åtgärda valutaunionens brist på demokrati och dess högerpolitik. Vi kräver att stabilitetspakten omprövas och artikel 56 i fördraget skrivs om samt att ECB ställs under demokratisk kontroll. Vi upprepar vårt fördömande av misslyckandet att ställa EMU-projektet till folkomröstning i alla medlemsstater.”

Denna röstförklaring skrevs under av Ainardi från franska PCF, Bakopoulos och Koulourianos från grekiska DIKKI, Figueiredo från portugisiska PCP, Meijer från nederländska SP, Seppänen

från finska Vänsterförbundet, Frahm från danska SF samt Sjöstedt, Eriksson och Schmid från svenska V. Ledamöter från sju olika vänsterpartier driver alltså den här politiska linjen, vilken också är förankrad i partikongressbeslut i dessa partier. Dessutom lades ytterligare tre röstförklaringar från andra ledamöter i GUE/NGL-gruppen i ungefär samma anda.

Nitton ledamöter från GUE/NGL röstade nej till resolutionen i slutomröstningen. Det var tre ledamöter från franska kommunistpartiet, bland annat Wurtz (GUE/NGL-gruppens ordförande), en ledamot från grekiska DIKKI (utbrytare ur grekiska socialistpartiet PASOK), de tre ledamöterna från grekiska kommunistpartiet KKE, de två ledamöterna från portugisiska kommunistpartiet, två ledamöter från tyska demokratiska socialismens parti PDS, en från nederländska socialistpartiet, en ledamot från det franska trotskistpartiet LCR och en ledamot från italienska Rindofazione Comunista. Samt alla fem ledamöterna från Nordiska Gröna Vänstern, dvs tre från svenska Vänsterpartiet, en från danska socialistiska folkpartiet och en från finska Vänsterförbundet.

Nio GUE-ledamöter lade ned sina röster, de var en från franska kommunistpartiet, de fyra ledamöterna från spanska IU Förenade Vänstern, de tre ledamöterna från franska trotskisterna LO Arbetarnas Kamp samt en ledamot från italienska Rindofazione Comunista.

Endast en GUE/NGL-ledamot röstade för resolutionen - Koulourianos från DIKKI. Vilket troligen var ett misstag då han tillsammans med sin partikamrat skrev på röstförklaringen ovan.

En minoritet i den socialdemokratiska gruppen röstade också nej till resolutionen, då också de tyckte att den var för långtgående i alla fall på vissa punkter. Bland annat de danska socialdemokraterna röstade nej, men också en del österrikare, portugiser, greker och luxemburgare. De svenska socialdemokraterna avstod liksom brittiska New Labourpartiets ledamöter och ytterligare en del ledamöter från spridda medlemsstater.

Motståndet mot EU och EMU finns till vänster i Europa

Den generella kritiken mot EU och EMU från vänsterhåll är ungefär likalydande och fokuserar sig på följande punkter:

- * EU har som skapelse aldrig syftat till att skapa jobb eller social välfärd. EU/EG skapades för att skapa bättre villkor för storföretagen i Europa och utmana USA på världsmarknaden.
- * Maastrichtfördrag, konvergenskriterier och stabilitetspakten inför EMU har varit medel för högern att attackera social välfärd och anställningstrygghet. Avregleringar, privatiseringar och skatteharmoniseringar är politiska åtgärder som syftar till att underminera arbetarnas position och generera mer profit till storföretagen.
- * Ett Fästning Europa skapas med murar för att hålla oönskade personer utanför.
- * Euron är storföretagens valuta. Ekonomiska fluktuationer mellan medlemsstaterna i framtiden kommer att leda till ökad arbetslöshet och nedskärningar i statsbudgetarna i stället för förändringar av valuta- och penningpolitiken. Makten över den ekonomiska politiken läggs i överstatliga organ som inte kan utsättas för politisk kontroll eller politiskt tryck.

När nu EU har fattat beslut om att inrätta gemensam militär kapacitet för fredsskapande åtgärder har stora delar av vänstern också reagerat negativt på detta. En militarisering av EU utanför FN:s kontroll är också något som vänstern gemensam kritiserar.

I korthet röstade följande partiers nationella parlamentsledamöter i de dåvarande EG-länderna mot Maastrichtfördraget:

Danmark: Socialistiska Folkpartiet, SF, och Enhetslistan uppmanar till ett nej till Maastrichtfördraget i folkomröstningen. Efter det äger en ny folkomröstning rum där Danmark getts fyra undantag i

Maastrichtfördraget enligt uppgörelsen i Edinburgh. En majoritet i SF:s partiledning svänger och säger ja till Edinburgh-uppgörelsen. En överväldigande majoritet av deras väljare röstar dock än en gång nej.

I Folketinget röstade man om Maastrichtfördraget 12 maj 1992. Då röstade 15 från Socialistiska Folkpartiet, nio från Framstegspartiet, en från Kristliga Folkpartiet och en partilös mot fördraget.

Storbritannien: 65 Labourledamöter (däribland Ken Livingstone), 41 konservativa ledamöter, tre ledamöter från Ulster Unionist Party samt en ledamot från Democratic Unionist Party (Ian Paisley) i underhuset röstade nej till Maastrichtfördraget 20 maj 1993.

Frankrike: Fördraget ratificerades genom en folkomröstning. En konstitutionell lag antogs i syfte att implementera fördragets stadganden i grundlagen. Denna lag antogs av den socialistiska gruppen (förutom sju ledamöter), UDF-gruppen (mitten-höger) (förutom sju ledamöter) och UDC-gruppen (kristdemokrater) (förutom en ledamot). Kommunistgruppen röstade mot förslaget och RPR-gruppen (gaullister) avstod från att rösta.

Nederländerna: Fem partier med 15 mandat av 150 i det nederländska parlamentet röstade mot fördraget. Det var Groen Links (Gröna Vänstern), de tre reformerta kristna partierna SGP, GPV och RPF samt yttersta högerpartiet CD (Centrumdemokraterna).

Belgien: Tio ledamöter från det franskspråkiga gröna partiet Ecolo, sju ledamöter från det flamländskspråkiga gröna partiet Agalev, fem ledamöter från det flamländskspråkiga mittenpartiet VU (Volksunie) och 11 ledamöter från det flamländskspråkiga Vlaams Blok röstade mot Maastrichtfördraget i kammaren 7 februari 1992.

Luxemburg: Vänstern, dåvarande Kommunistpartiet var och är motståndare till Maastrichtfördraget.

Tyskland: Två ledamöter från SPD (socialdemokraterna) och nio ledamöter från vänsterpartiet PDS röstade mot Maastrichtfördraget 12 februari 1992.

Spanien: Izquierda Unida (Förenade Vänstern) röstade mot.

Portugal: Kommunistpartiet röstade mot.

Grekland: Kommunistpartiet röstade mot.

Storbritannien

Det var den konservativa regeringen Heath som 1971 förde in Storbritannien i EG med hjälp av 69 ledamöter på Labours högerflygel, vilka bröt mot Labours partilinje att rösta mot EG-medlemskap. En del av dessa EG-positiva Labourledamöter lämnade 1979 Labour och startade SDP - ett mittenparti som sedermera gick samman med det liberala partiet.

När Labour kom till makten igen 1974 så lovade man en folkomröstning om Storbritanniens fortsatta medlemskap i EG. Ja-sidan i folkomröstningskampanjen utgjordes av näringslivet, de konservativa och en del från Labours dåvarande högerflygel. Nej-sidan utgjordes av Labour och i synnerhet dess vänsterflygel, en del av fackföreningsrörelsen samt även skotska nationalistpartiet SNP. Folkomröstningen om fortsatt EG-medlemskap 5/6 1975 som resulterade i 67,2% ja, 32,8% nej.

Labourpartiet fortsatte dock att vara motståndare till EG-medlemskapet och krävde brittiskt utträde fram till 1983 då högerflygeln och ”modernisterna” sakta började ta över partiet och omstöpa det steg för steg till ”New Labour” med ett socialliberalt program. Vänstern och traditionalisterna maldes sakta ned genom en centralisering av makten i partiet.

Motståndet mot EU-federalism och EMU-medlemskap är starkt i Storbritannien. I Sverige är det nästan bara de konservativa EU-motståndarna kända. Men sanningen är att EU-motståndet är mycket bredare, och är fortsatt starkt inom exempelvis Labours vänsterflygel. En stor majoritet i Socialist

Campaign Group med bland annat Tony Benn som prominent medlem, håller fortfarande fast vid sitt motstånd mot EU samt Maastricht- och Amsterdamfördrag. En del personer från det traditionella Labourpartiet, som en gång ansågs tillhöra högerflygeln, men numera ses som "Old Labour", bland annat f.d. ministern Lord Shore och parlamentsledamoten Austin Mitchell, håller fast vid Labourpartiets gamla linje och är aktiva i Labour Euro-Safeguard Campaign.

I EU-parlamentet utgjorde den EU-skeptiska vänsterflygeln en majoritet av Labours EU-parlamentsgrupp fram till slutet av 1980-talet. Fram till så sent som 1999 så var ungefär 15 av Labours EU-parlamentariker EU-skeptiker. I nomineringsprocessen till EU-valet 1999 så gjorde sig dock Tony Blairs New Labour kvitt dem som inte passade in med det nya partiets riktlinjer.

Labours kärnväljare är dock i allmänhet EU-skeptiska och börjar få allt större problem med att förstå Blairs regeringspolitik. EU-valet 1999 och kommunalvalen 2000 visade tydligt att New Labour nu har problem att mobilisera sina kärnväljare till valurnorna.

Vänsterpartierna i Storbritannien är små och splittrade. Men de har i princip alla en anti-EU-inställning. Socialist Labour Party under ledning av den gamle gruvarbetarackbasen Arthur Scargill vill att Storbritannien ska gå ur EU. Inte heller Communist Party of Britain, CPB, gillar EU, de ger ut vänsterns ledande dagstidning Morning Star, vilken tar aktiv del i kampanjen mot Storbritanniens inträde i EMU. NCP - the New Communist Party of Britain, är och har alltid varit motståndare till Romfördrag och Maastrichtfördrag. De anser att EU inte är något mer än en kapitalistisk marknad berövad på alla demokratiska strukturer. Man är emot en ny europeisk superstat som gynnar kapitalism och imperialism och som varken är genuint federal eller demokratisk till form eller innehåll. NCP är emot vidare integration och då i synnerhet EMU. Socialist Party, ett trotskistiskt parti som ingår i Committee for a Workers International, CWI, tillsammans med det svenska Rättvisepartiet Socialisterna, deklarerar för sin del att de är för den europeiska arbetarklassens solidaritet. De säger nej till Maastricht och motsätter sig bossarnas EU.

Scottish Socialist Party, SSP, har de senaste åren börjat växa fram som ett samlande vänsteralternativ till Labour i Skottland. SSP är motståndare till Maastrichtfördrag och konvergenskriterierna som lagts på medlemsstaterna. Vad gäller EMU så är deras linje att skulle det bli folkomröstning imorgon så skulle de uppmana till ett nej. Men för tillfället ligger de lågt och avvaktar den politiska och ekonomiska utvecklingen. Den politiska situationen kompliceras för vänstern av att de konservativa nu bedriver en hård anti-EMU-kampanj av rakt motsatta skäl. SSP för sin del anser att EU och Maastrichts konvergenskriterier har varit medel för att koordinera "bossarnas" attack mot social välfärd och anställningstrygghet. Men SSP ser inte några känslomässiga skäl för att bevara det brittiska pundet, vilket är ett argument de konservativa åberopar i sin kampanj.

Det finns ett vänsterparti, Socialist Workers' Party, SWP, som inte bryr sig särskilt mycket om anti-eurokampanjen. Euro eller pund spelar inte så stor roll för pensionärer och arbetstagare med minimilön, anser SWP. Den brittiska industrin, som vill rädda pundet respektive de pro-EMU-politiker som finns, är båda två olika gäng av tjuvar som SWP inte har förtroende för.

De brittiska gröna har genom det nya proportionella valsystemet 1999 tagit två platser i EU-parlamentet. De Gröna i Storbritannien är EU-skeptiker och motståndare till sitt lands inträde i EMU. I sitt valmanifest 1999 kritiserar de Gröna EU:s jordbrukspolitik, hur Europeiska Centralbanken är uppbyggd, byggandet av "Fästning Europa" genom bland annat Schengenavtalet och Europol etc. De motsätter sig också införlivandet av försvarsunionen VEU i EU och pläderar för utvecklingen av Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa, OSSE. Huruvida EU-medlemskap i sig är bra eller inte råder det delade uppfattningar om bland de brittiska gröna. Mycket av deras kritik är exakt den samma som Vänsterpartiet och Miljöpartiet i Sverige kritiserar EU för.

Det finns också en organisation i Storbritannien med namnet New Europe. Den är "pro-europeisk", men är motståndare till brittiskt inträde i EMU. David Owen, tidigare tillhörande Labours EU-positiva högerflygel och därefter utbrytarna SDP, leder organisationen. Flera prominenta Labour-

medlemmar bland annat Denis Healey, finansminister på 1970-talet, och Frank Fields, som varit minister i Blairregeringen, medverkar i New Europes ”nej till EMU”-kampanj.

Irland

Irland har haft fyra olika folkomröstningar om EG/EU. Den första var 10/5 1972 om inträde i EG eller inte. Då röstade 83,1% ja och 16,9% nej. Motståndet mot EG-inträdet 1972 kom främst från Labourpartiet och de stora fackförbunden i Irland. Men Labourpartiet är bara tredje största parti på Irland med i genomsnitt 10% av rösterna, så arbetarrörelsen är inte särskilt tung politiskt i detta land.

Efter det har folkomröstningar ägt rum för varje nytt stort steg EU tagit. Det hölls en folkomröstning 28/5 1987 om EG:s inre marknad, då röstade 69,9% ja och 30,1% nej. Sedan hölls folkomröstningen om Maastrichtfördraget 18/6 1992, då röstade återigen 69,9% ja och 30,1% nej. Den fjärde folkomröstningen var om Amsterdamfördraget 24/5 1998. Den gången röstade 61,7% ja och 38,3% nej med 56,2% valdeltagande. Det innebar att 33,95% av hela valmanskåren röstade för Amsterdamfördraget. Vilket var intressant ty trots att stora EU-bidrag har gått till Irland genom åren så har antalet EU-anhängare inte ökat, snarare tvärtom. Särskilt ”hängivna européer” har alltså inte skapats på Irland.

Resurserna mellan ja- och nej-sidorna väger dock mycket ojämnt i de irländska folkomröstningskampanjerna. Efter folkomröstningen 1998 konstaterades att det var svårt för nej-sidan att hitta debattörer exempelvis till radiostationernas telefonväkterier utan EU-parlamentariker från ja-sidan fick sitta där och argumentera oemotsagda. Ja-sidan hade 13 EU-parlamentariker mot nej-sidans två EU-parlamentariker och nej-sidan i övrigt hade små resurser.

Det irländska Labourpartiet EU-linje har sakta ändrats. Men i Maastrichtfördrags- och Amsterdamfördragsfolkomröstningarna var partiet delat. Partiledningen var för, men många medlemmar och många lokala partiorganisationer förordade ett nej. Independent Socialist Party i Sligo/Leitrim var aktiva på nej-sidan såväl 1987 som 1992. Det sistnämnda året gick de in i Labourpartiet och 1998 var deras förre partiledare åter ute i nej-kampanjen mot Amsterdamfördraget.

Ett annat vänsterparti som i januari 1999 gick upp i Labour var Democratic Left. De var huvudsakligen emot både Maastricht- och Amsterdamfördragen, men fick 1998 ungefär samma splittring som Labour, det vill säga en del av partiets ledning var för medan medlemmarna på basplanet var emot. Democratic Left hade en liknande debatt när partiet splittrades några år tidigare och Workers Party bildades. Den gången ville den nationella parlamentsgruppen att partiet skulle anta ett mer socialdemokratiskt inriktat program och partiet delades på grund av denna fråga.

Det största motståndet mot EU:s federalistiska inriktning har kommit från de Gröna och vänstern till vänster om Labour. Denna vänster har dock genomgått flera delningar från 1970-talet och framåt. En del av den återfinns numera som nämnts ovan i Labour. Idag utgörs vänstern utanför Labour av flera små partier, ett av dem är Workers Party (med cirka 1 procent av rösterna). De var motståndare till EG:s Enhetsakt 1986 (då partiet var en del av Democratic Left), Maastrichtfördraget 1992 och Amsterdamfördraget 1998. De är motståndare till en avreglerad inre marknad som enbart tar ekonomiska hänsyn. En av de viktigaste frågorna just nu för WP är att bevara Irlands neutralitet och de vill att Irland ska förhandla fram ett undantag från EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Ett annat mindre vänsterparti är Socialist Party, SP, vilket är broderparti till Socialist Party i Storbritannien och medlemmar i CWI. SP har ett mandat i det irländska parlamentet, The Dail, och är alltså inte heller särskilt stort. De säger nej till Maastrichtfördraget, nej till privatiseringar men deras vision är ett socialistiskt Europas förenta stater och ett arbetarnas federation av socialistiska stater.

Sinn Fein är ett parti som är mer välkänt för sin politiska aktivitet i Nordirland. Men även i Irland erövrade de 1997 ett mandat i The Dáil. När folkomröstningen om Amsterdamfördraget ägde rum 1998 var det samtidigt folkomröstning om fredsavtalet i Nordirland. Det överskuggade i mångt och mycket Amsterdamfördragsdebatten. Sinn Fein uppmanade väljarna att rösta nej till Amsterdamfördraget bland annat av demokratiskäl, de var emot att denna folkomröstning hölls samtidigt som folkomröstningen om fredsavtalet. Framförallt ansåg Sinn Fein att Irland skulle förhandla fram ett likadant undantag som Danmark fått för att Irlands neutralitet skulle kunna bevaras.

Det Gröna partiet på Irland är det största partiet bland EU-skeptikerna. I EU-valet 1999 tog de 7,9% och en av deras företrädare i EU-parlamentet, Patricia McKenna, var med och ledde nej-sidan i Amsterdamfolkomröstningen. De Gröna värnar om Irlands neutralitet samt att landets ska kunna föra en oberoende utrikespolitik. De stod i spetsen för motståndet mot Amsterdamfördraget och ansåg att det ytterligare ökade den politiska makten för ”anti-demokratiska EU-institutioner”. Man är också motståndare till Schengenavtalet och skapandet av Europol. Likaså förde de Gröna en kampanj mot Irlands medlemskap i EMU och de vill att villkoren ska omförhandlas så att Irland kan lämna EMU om de så önskar.

Frankrike

Man ska ha i åtanke att fransk politik är extremt toppstyrd av en politisk elit. Socialisterna var svaga tiden efter kriget fram till 1971 då Francois Mitterand (som för övrigt startade på den högerkanten på 1930-talet) återuppbyggde Socialistpartiet. Kommunistpartiet, PCF, för sin del var isolerade i opposition och de borgerliga satte den politiska dagordningen för Frankrike fram till 1981.

Frankrike har haft två folkomröstningar om EG/EU. Den första folkomröstningen hölls 23/4 1972 om EG:s utvidgning med bl.a. Danmark. 67,7% röstade ja och 32,3% röstade nej.

Den andra och betydligt viktigare folkomröstningen ägde rum om Maastrichtfördraget 20/9 1992. Då vann ja-sidan knappt med 51,0% ja mot 49,0% nej. Motståndet mot Maastrichtfördraget den gången utgjordes främst av de till vänster om Socialistpartiet samt av en del av de borgerliga gaulisterna och extremhögern under ledning av Jean-Marie Le Pen.

De typiska valkretsarna som röstade nej till Maastrichtfördraget i folkomröstningen 1992 var arbetarområdena. Socialistpartiets EU-politik har också gjort att en del arbetarväljare tagit avstånd från dem och istället börjat lyssna till Le Pens Nationella Fronten och deras anti-EU-politik och nationalistiska budskap.

Socialistpartiet har sedan dess återuppbyggnad varit ett idéparti med svag partiorganisation och uppdelat i olika fraktioner samt prominenta medlemmar. Nuvarande Medborgarrörelsen, MDC, under ledning av Jean-Pierre Chevènement utgjorde Socialistpartiets vänsterflygel i mer än tjugo år. Men under Maastrichtfördragsdebatten tillhörde de nej-sidan och efter folkomröstningen lämnade denna grupp socialisterna och bildade ett eget parti MDC (Mouvement des Citoyen), ett EU-skeptiskt republikanskt vänsterparti som bygger på nationens och folksuveränitetens okränkbarhet. Chevènement är sedan 1997 och i skrivande stund inrikesminister i ”mångfaldens” vänsterregering. Han har haft en del duster på den europeiska scenen gentemot bland annat Tysklands utrikesminister Fischer. MDC har i valen omväxlande haft valuppgörelser med kommunisterna respektive socialisterna. I EU-valet 1999 hade MDC underligt nog gemensam lista med Socialistpartiet, trots att deras EU-politik skiljer sig mycket åt.

PCF, det franska kommunistpartiet, är uttalat anti-EU-federalister och har varit motståndare till både Maastricht- och Amsterdamfördrag som konvergenskriterier och franskt EMU-medlemskap. Inför EMU-beslutet i Frankrike drev PCF att en folkomröstning skulle hållas i Frankrike, men det röstades ned av nationalförsamlingen.

Vad gäller de två större trotskistiska partiet LCR (Förbundet Revolutionära Kommunisterna) och

LO (Arbetarnas kamp) så är LCR EU-skeptiker medan LO anser att EU inte spelar så stor roll utan kampanj mot kapitalismen är mål nummer ett.

Tyskland

Det tyska SPD har förändrats mycket om man jämför deras politik direkt efter andra världskriget med idag. Steg för steg har SPD gått ut mot mitten. År 1959 slopades marxismen i partiprogrammet och de röda fanorna försvann från partimötena. Här gällde det att äntligen vinna ett val och ideologin gjordes därför mera diffus. I stället började man tala om social marknadsekonomi. SPD hade tidigare förhållit sig skeptisk till EU men nu önskade man samarbete med CDU om utrikespolitiken för att nå en tysk återförening. Så SPD bestämde sig för att godta EG- och Natofördragen. SPD gick från ett arbetarklassparti till ett folk- och statsparti. Den senaste förändringen av SPD:s politik var när de omprövade sin tidigare linje att begränsa militärmakten och ge upp sitt motstånd till allt militärt deltagande utanför EU. En av de stora orsakerna till detta är att man länge satt i opposition i dåvarande Väst-Tyskland. Enda sättet att nå fram till makten var att kompromissa med borgerliga partier. Åren 1966 till 1969 satt man i en stor koalition med CDU/CSU och från 1969 till 1982 samregerade man med liberala FDP.

Före EMU:s genomförande uttalade SPD:s kanslerkandidat Gerhard Schröder skepsis, men när han väl vann valet i september 1998 var EMU ett faktum och Schröder anpassade sig kvickt till realiteten. SPD:s vänsterman Oskar Lafontaine blev finansminister och han drev frågan om en demokratisering av Europeiska Centralbanken och den ekonomiska politiken. Han fick dock ge upp och avgå. Gerhard Schröder har nu lanserat begreppet "Den nya Mitten" baserat på liberala politiska riktlinjer som det slutgiltiga beviset på att SPD idag är ett mittenparti.

PDS - Partiet för Demokratisk Socialism, uppföljaren till det östtyska Socialistiska Enhetspartiet etablerar sig nu som ett brett parti för vänstern i det enade Tyskland. PDS röstade mot Maastrichtfördraget i tyska förbundsvalen bland annat på grund av det demokratiska underskottet i fördraget samt därför att de sociala frågorna inte fanns med i tillräcklig omfattning. De drev också en kampanj på temat "Maastricht - inte på detta sätt". EMU har de också varit emot bland annat på grund av att EU-ländernas ekonomi inte är harmoniserade med varandra. Amsterdamfördraget var PDS emot likaså. PDS motsätter sig kraftfullt en militarisering av EU, men är samtidigt för att en stadga för mänskliga rättigheter infogas i EU:s fördrag. En federalisering av EU är man i princip inte emot, bland annat eftersom Tyskland redan är en federal stat. Dessutom är PDS syn på den tyska nationalstaten komplicerad utifrån Tysklands historia under 1900-talet. Däremot har PSD många invändningar mot den tyske gröne utrikesministern Fischers utspel i maj 2000 om visioner för ett federalt EU.

Österrike

Folkomröstningen om EU-medlemskapet 12/6 1994 gav ett klart ja med 66,4% mot 33,6% för ett nej.

Vilka utgjorde då nej-sidan? Först och främst av högerpopulisten Haider som efteråt har kunnat göra en stor affär av att det österrikiska politiska etablissemanget lovade 1000 schilling mer i månaden i folks plånböcker om de röstade ja. FPÖ hade från början ingenting emot EG-medlemskap men såg sedan att det fanns politiska poäng att ta på att motsätta sig medlemskap. Nu sitter FPÖ med i den österrikiska regering som för in Österrike i EMU.

Men en annan del av nej-sidan med en helt egen kampanj utgjordes av de gröna, KPÖ - det kommunistiska partiet och en liten del av SPÖ, främst från deras ungdomsorganisation. De drev en helt annan kampanj som bland annat tog upp värnandet av den österrikiska alliansfriheten.

Nederländerna

Nederländerna var med och bildade EG en gång i tiden. Men det finns ett EU-motstånd som nu främst har blivit kanaliserat genom Socialistpartiet, SP, som haft framgångar på vänsterkanten efter det att Arbetarpartiet, PvdA, gått högerut. SP driver en protestlinje mot vad EU orsakar och avfärdar Maastricht- och Amsterdamfördrag. De är också emot bygget av en EU-federalistisk stat och var emot Nederländernas inträde i EMU. Det enda som skiljer svenska Vänsterpartiet och SP åt är att SP inte driver något utträde för Nederländerna ur EU. De ser det som orealistiskt då landet är ett av EG:s sex grundarländer.

Groen Links (Gröna Vänstern) röstade mot Maastrichtfördraget i det nederländska parlamentet. Partiet är dock EU-positivt och anses vara mer grönt än till vänster.

Belgien

Belgiens politiska liv till vänster om de båda ganska korrumperade franskspråkiga respektive flamländskspråkiga socialistpartierna är tragiskt splittrat. Röstplikten i Belgien har lett till att väljarna går och röstar av slentrian och utan entusiasm på partier som de alltid röstat. En del missnöjesröstar på extremhögern eller som i valet 1995 på Bananpartiet. Om röstplikten skulle tas bort så skulle det högerextrema Vlaams Blok och Socialistpartierna tappa mest röster visar undersökningar.

Förnyelsen i belgisk politik har de två gröna partierna Ecolo och Agalev stått för under det senaste decenniet. Det gamla partisystemet är misstrott och delvis korrumperat. Ecolo och Agalev röstade mot Maastrichtfördraget i den belgiska kammaren 7 februari 1992.

Bland de marginella kommunistiska, trotskistiska och maoistiska partier och rentutav sekter som finns på vänsterflygeln i belgisk politik så finns det dock ingen entusiasm vare sig för EU:s fördrag eller EMU.

Luxemburg

Nuvarande Dei Link, Vänstern, i Luxemburg grundades 1999 av ett antal vänstergupperingar, bland annat inkluderande det en gång stora luxemburgska kommunistpartiet. Dei Link skriver klart och tydligt i sitt partiprogram att en verklig vänster säger nej till de i Maastricht- och Amsterdamfördragen fastslagna konvergenskriterierna. De anser att en verklig vänsterpolitik har inget gemensamt med Amsterdam- och Maastrichtfördrag och vänder sig emot ett nyliberalt Europa, vars politik styrs av en centralbank i finansoligarkins händer. Ett solidariskt Europa måste byggas som inte är en fästning som slår igen dörren för asylsökanden.

Dei Link har i nuläget ett mandat av 60 i det luxemburgska parlamentet, vilket kommunistpartiet likaledes hade perioden 1989-1994, så ett litet partis åsikter i det minsta medlemslandet är givetvis föga känt i EU.

Sverige

Medlemskap i EU eller ej var ingen fråga i Sverige så länge socialdemokraterna var motståndare till EU-medlemskap, vilket de var fram till 1990. Men så svängde då socialdemokraternas partiledning, dock med ett stark internt motstånd. Socialdemokraterna tog aldrig något kongressbeslut om att man var för ett EU-inträde. Det som partiledningen nådde var att en ajournerad partikongress från 1993 återsamlades i juni 1994 och uttalade då med ungefär två tredjedelars majoritet att ja-rekommendationen inför EU-medlemskapet var det bästa. I folkomröstningen 1994 var det fler socialdemokrater som röstade nej än ja. Då hade man redan börjat tappa EU-motståndare till vänsterpartiet. SSU, det socialdemokratiska ungdomsförbundet, uttalade sig för sin del på en extrakongress före folkomröstningen för ett nej till svenskt EU-medlemskap.

Folkomröstningen om EU-medlemskapet 13/11 1994 gav resultatet 52,2% ja och 46,9% nej. Det

var framförallt i Norrland och i mångt och mycket i starka vänsterområden som folk röstade nej. Likaså röstade fler kvinnor än män nej till EU-medlemskapet.

Förutom inom socialdemokraterna så var det en överväldigande majoritet i vänsterpartiet och miljöpartiet som var emot ett EU-medlemskap, liksom i stort sett samtliga övriga små vänsterpartier/organisationer. Mycket av nej-sidan motstånd mot EU-medlemskapet grundades på en önskan om politisk demokrati och decentralism samt värnandet om en generell social välfärd. På den borgerliga sidan fanns det EU-motstånd inom centerpartiet, kristdemokraterna och moderaterna. Men det var vänstern och miljörörelsen som var tyngst på nej-sidan.

Efter folkomröstningen har en politisk utveckling skett i Sverige där socialdemokraterna tappat omkring 6-8% till vänsterpartiet på riksnivå. EU-valen har också varit en katastrof för socialdemokraterna. Många av deras väljare har antingen inte röstat eller också röstat på vänsterpartiet eller miljöpartiet. Socialdemokraterna har gått mot mitten och är nu ett ”modernt” parti för de fria marknadskrafternas utveckling, för privatiseringar och utförsäljningar av gemensam egendom och för EU och EMU. Vänsterpartiet har däremot ett budskap som säger nej till ytterligare privatiseringar och uppluckring av arbetsrätten, ställer krav på sex timmars arbetsdag och är emot ett svenskt EMU-medlemskap. Detta är politiska krav som bara för ett par år sedan uppfattades som självklara för socialdemokratin att driva. Genom att socialdemokraterna i princip lagt av sin vänsterprofil i dagspolitiken har många väljare på vänsterkanten gått över till vänsterpartiet. Denna övergång har varit än tydligare i de två EU-parlamentsvalen 1995 och 1999 då socialdemokraterna nått de historiskt sämsta resultaten sedan den allmänna rösträtten infördes.

Även om socialdemokraterna tappat många EU-skeptiker och vänstersinnade sympatisörer så är EMU-motståndet och EU-skepsisen fortsatt stor i partiet. I mars 2000 behandlade den socialdemokratiska extra partikongressen ett svenskt medlemskap i EMU. Med röstsiffrorna 234 mot 113 beslöt att riva upp tidigare beslut från 1997 som sade att det inte var aktuellt med EMU-medlemskap och i stället säga ja till svenskt medlemskap. Det höll dock på att gå illa för partiledningen. Två villkor för medlemskap höll på att antas vid omröstningen. Ett villkor om att centralbanken måste vara demokratisk och ett annat om att arbetslösheten måste sättas före inflationsmålet. Omröstningen avbröts och statsminister Göran Persson bröt in mitt under pågående votering och förklarade att antogs dessa villkor av kongressen så skulle det i praktiken innebära ett nej till EMU. Det finns alltså bara ett EMU att gå med i och det är inte demokratiskt och tar ingen hänsyn till sysselsättningen i EU. Ombuden ”sansade” sig och avvisade i den fortsatta omröstningen kraven. Det finns bara ett EMU och det är inte socialdemokratiskt är slutsatsen att dra av det som hände på denna partikongress.

Danmark

Danmark har haft en lång och debattfylld väg inom EG/EU. Inte mindre än fem folkomröstningar har genomförts och sammantaget kan man säga att motståndet och kritiken mot EG/EU huvudsakligen har kommit från vänster. Även de två folkrörelserna Folkrörelsen mot EU och Junirörelsen, den senare bildades efter första Maastrichtfolkomröstningen 1992, inrymmer många vänsteraktivister och samlar många röster i EU-valen från bland annat socialdemokratiska väljare. För de danska socialdemokraterna har de flesta EU-parlamentsvalen gått uruselt.

I den första folkomröstningen 2/10 1972 om inträdet i EG röstade 63,4% ja och 36,6% nej. Motståndet mot EG var stort inom vänstern, inom socialdemokraterna, inom fackföreningsrörelsen och bland de olika små mittenpartierna. Den unga socialdemokratiska partieliten med bland annat Svend Auken (partiledare 1987-1992), Ritt Bjerregaard (flerfaldig minister och EU-kommissionär 1995-1999) och Mogens Lykketoft (finansminister sedan 1993) röstade nej.

Till följd av bland annat EG-frågan tappade socialdemokraterna många, många av sina väljare i folketingsvalet i december 1973. De gick från 37,3% till 25,6%. Mycket hände i detta val men värt

att notera är att Danmark Kommunistiske Parti, DKP, som var starka EG-motståndare, kom in i folketinget.

Den andra folkomröstningen 27/2 1986 om EG:s inre marknad tvingades fram av socialdemokraterna som då satt i opposition. Socialdemokraterna och övrig vänsteropposition utgjorde då stommen på nej-sidan gentemot den borgerliga regeringen på ja-sidan. Ändå vann ja-sidan rätt så övertygande den gången med 56,2% mot nej-sidans 43,8%.

Socialdemokraterna i Danmark har i jämförelse med Sverige stått längre till höger. De sista socialistiska inslagen i partiprogrammet tvättades ur redan 1961. Anker Jørgensen förde som socialdemokratisk statsminister något som i realiteten kan kallas en liberal politik redan på 1970-talet. Möjligen kan man säga till hans försvar att det ekonomiska läget såväl som politiska majoritetsförhållanden kanske inte gav honom något annat val. När Nyrup Rasmussen blev partiledare 1992 och Svend Auken avsattes i hopp om att det skulle få mittenpartierna på koalitionstankar vänsterut (vilket lyckades), så skrevs partiprogrammet om. Ordet ”socialism” finns inte alls med - däremot så mycket mer av ”valfrihet” och ”individuella fri- och rättigheter”.

Inför folkomröstningen om Maastrichtfördraget 1992 hade socialdemokraterna sakta men säkert rört sig högerut och samtidigt anammat en större förståelse för EU:s fria inre marknadsprojekt. Den socialdemokratiska partiledningen anbefalldes ett ja, men en majoritet av de socialdemokratiska väljarna röstade ändå nej. Att en borgerlig dansk regering också uppmanade till ett ja gjorde många socialdemokrater skeptiska till EU-projektet. Slutresultatet i folkomröstningen 2/6 1992 om Maastrichtfördraget blev 49,3% ja och 50,7% nej. Det politiska etablissemanget fick sig en kraftig spark i baken av väljarna. Det var dock inte värre än att man förhandlade fram ett nytt alternativ med EU:s övriga medlemsländer så att Maastrichtfördraget kunde räddas. Danmark fick fyra undantag; Inget deltagande i EMU:s tredje fas, inget danskt medlemskap i EMU, inget deltagande i gemensam försvarspolitik och inget tvång att skriva under reglerna om europeiskt medborgarskap.

När nästa folkomröstning skulle hållas om Maastricht med fyra undantag så hade Danmark bytt regering. I januari 1993 skiftade några mittenpartier från höger till vänster och i stället för en konservativ statsminister så blev det en socialdemokratisk dito som då ledde ja-sidan. Även partistyrelsen i Socialistiska Folkpartiet, SF, hade med knapp majoritet beslutat sig för att förordas uppgörelsen. Det avgjorde för att statsministern Nyrup-Rasmussen (s) skulle kunna få tillräckligt många marginalväljare inom socialdemokratin att byta från ett nej till ett ja den 18/5 1993 och ja-sidan fick 56,8% mot 43,2% för ett nej. Men fortsatt var ett betydande antal socialdemokrater (45%) nej-röstare och bland SF väljare så röstade fortsatt 80% nej och endast 20% ja - tvärsen mot vad majoriteten i dess partistyrelse förordat. SF har alltid bekämpat en växande EU-makt så en plötslig vändning var inget som gick hem hos deras sympatisörer.

Inom socialdemokraterna har Nyrup-Rasmussen drivit en mycket EU-positiv linje och fått den förankrad bland partimedlemmarna (vilka utgör ungefär 5% av socialdemokraternas väljare). Det finns en del socialdemokrater kvar som är aktiva EU-motståndare, de finns bland annat organiserade i Socialdemokrater mod Unionen. Men det är svårt att vara i opposition mot rådande partilinje inom detta parti. De danska socialdemokraterna har till skillnad från sitt svenska broderparti en tradition av olika grupperingar i informella kaffeklubbbar och mer eller mindre slutna umgängeskretsar där intriger frodas. Att då vara EU-motståndare gör det än svårare att passa in i detta spel. Några socialdemokratiska partimedlemmar har blivit uteslutna när de ställt upp på Folk rörelsens och Junirörelsens listor i EU-parlamentsvalet. Socialdemokraterna är det parti som agerat hårdast av partierna mot sådana aktiviteter.

I folkomröstningen om Amsterdamfördraget drev Nyrup-Rasmussen en stor kampanj för ja-sidan. Resultatet blev ändå inte så illa för nej-sidan med tanke på hur långt efter de ligger i valkampanjresurser och politiska tungviktare. Resultatet i Amsterdamfolkomröstningen 28/5 1998 blev 55,1% ja och 44,9% nej med 75,6% valdeltagande. Danmark är fortfarande efter mer än 25 års EG/EU-

medlemskap delat i frågan och en stor del av de socialdemokratiska väljarna är fortsatt EU-skeptiska.

Inför kommande EMU-folkomröstning i september 2000 så har SF tagit en tydlig nej-position. På SF:s kongress 19-21 maj 2000 så röstade 98% av de 245 ombuden nej till ett danskt EU-medlemskap, fyra röstade ja och sex avstod från att rösta. På den socialdemokratiska kongressen rådde nästan omvänt förhållande. Men fortsatt har den socialdemokratiska partiledningen problem med att övertyga sina väljare om nyttan med EU.

Enhetslistan bildades 1989 av ett antal vänstergrupperingar, samtliga med en lång tradition av motstånd mot EG/EU. I valet 1994 tog sig Enhetslistan in i Folketinget. Deras fasta motstånd mot Maastrichtfördraget gav den sista knuffen över 2%-spärren. Partiet var också aktivt på nej-sidan i Amsterdamsfördragsomröstningen 1998. Däremot ställer de inte upp någon lista i EU-parlamentsvalen utan stöttar då EU-motståndarlistorna.

Grönland

Den 23/2 1982 höll Grönland en folkomröstning om fortsatt EG-medlemskap eller inte. 47,0% röstade ja till fortsatt medlemskap, 53,0% röstade nej. Grönland utträdde därmed ur EG och är de första och hittills enda som lyckats med detta.

Folkomröstningen initierades av det socialdemokratiska Siumut och vänsterpartiet Inuit Ataqatigiit och det var de som i mångt och mycket drev utträdeslinjen.

Finland

Finland höll sin folkomröstning om EU-medlemskapet 16/10 1994. Då röstade 56,9% ja och 43,1% nej. Motståndet mot EU-medlemskapet utgjordes av en stor del av Vänsterförbundet och en stor del av Centerpartiet. Även en radikal flygel inom socialdemokraterna verkade för ett nej genom sin förening "Självständighetens folk - samarbetets värld", vilket syftade tillbaka till ett historiskt partiprogram som de finska socialdemokraterna haft.

Motståndet mot ett finskt EMU-medlemskap har i princip varit det samma som i EU-folkomröstningen, men denna gång blev det ingen folkomröstning. Inom Vänsterförbundet hölls en medlemsomröstning om medlemmarna önskade säga nej till EMU och därmed gå ur den finska regeringen, vilket partistyrelsen tolkade som den logiska följden av att Vänsterförbundet skulle gå emot EMU-medlemskapet. En knapp majoritet röstade då ja till bibehållen regeringsmedverkan och EMU-medlemskap. Hade frågan varit annorlunda formulerad så hade troligen utgången blivit en annan.

Italien

Det stora italienska kommunistpartiet, PCI, sparkades ur den italienska regeringen när det kalla kriget bröt ut. Efter det var de ett stort kommunistiskt parti men utan makt i mer än trettio år. Men sakta utvecklades PCI till ett vänstersocialistiskt parti på gränsen till socialdemokratin. PCI var länge motståndare till Italiens Nato-medlemskap men alldeles i slutet av 1970-talet bytte partiledaren Berlinguer linje och PCI beslöt sig för att acceptera Nato-medlemskapet. EU-frågan var däremot mer en politisk icke-fråga. Det italienska socialistpartiet PSI var däremot vänner av både Nato och EU och sålde tidigt ut sin ideologi för att ingå i koalitionsregeringar med kristdemokraterna. I deras centervänstersamarbete accepterade de kapitalismen och anpassade sig väl till marknadsekonomin. PSI var för Maastrichtfördraget, men vid ungefär samma tid gick partiet under i korruptions-skandaler.

PCI tappade ungefär 400.000 medlemmar under tiden 1976-88. De bytte namn och politisk inriktning till att bli ett socialdemokratiskt parti med namnet vänsterdemokraterna, PDS. Då lämnade en radikal falang partiet och bildade Rindofazione Comunista, RC, grundat på en politik mot USA,

mot Nato och mot Maastrichtfördraget. Partiet samlar ungefär 6-8% i valen. Europa med Maastrichtfördrag och en gemensam valuta är ett Europa för finanskapitalet, monetär politik och motsvarande USA:s sociala modell, enligt RC. Framförallt riktade RC sin kritik mot konvergenskriterierna i fördraget. EMU är bara ett ekonomiskt projekt och innehåller ingen politik och inga sociala frågor, menar RC. De hade inget principiellt mot EMU då den gemensamma valutan blev verklighet, men vägen dit hade RC många invändningar mot. De röstade för Prodis centervänsterregerings förslag till budgetlag utifrån löften om sociala reformer, reducerad arbetstid och dylikt. Men RC ansåg att dessa löften inte infriades och de drog i oktober 1998 undan sitt stöd till regeringen. RC var också emot Amsterdamfördraget. De tror på EU som idé men är djupt skeptiska till verkligheten som den visar sig med arbetslöshet och fattigdom. Rindofazione Comunista vill ha ett annat sorts EU-bygge och diskuterar ett alternativt Europa.

PCI blev PDS och nådde regeringsmakten i koalition med den politiska mitten som formades ur en del av det upplösta kristdemokratiska partiet. När sedan PDS ledare Massimo D'Alema blev premiärminister i slutet av 1998 efter Romano Prodi så skedde en politisk kursändring än mer i Tony Blairs stil och även en politisk flirt med USA:s demokrater inleddes.

När Rindofazione Comunista drog undan sitt stöd till Prodiregeringen så splittrade kommunisterna än en gång. En mindre grupp bildade Comunista Italiana, CI, med ungefär två procent av rösterna. De ville fortsätta stödja centervänsterregeringen och inträdde i den nya regeringen under D'Alema. CI har en positivare inställning till EU och anser att EU existerar men måste förändras ty dess styrelseformer är inte demokratiska. De driver att en "Konstitutionell församling" ska sammanställas i EU som ska lägga ett förslag till konstitution för EU som sedan ställs under folkomröstning i medlemsländerna. CI vill förändra mycket i nuvarande EU. ECB måste kontrolleras av EU-parlamentet, konvergenskriterierna måste förändras och problem med arbetslösheten och social dumping lyftas fram. Men CI skiljer sig dock från de flesta andra vänsterpartier i Västeuropa genom att deras grundsyn på EU är mer positiv.

Grekland

Det grekiska socialistpartiet PASOK var emot Greklands inträde i EG 1981, senare samma år vann de regeringsmakten och hamnade då i bryderi. Skulle de driva utträde eller acceptera medlemskapet. Partiledaren Andreas Papandreou var partiet i egen hög person vid denna tid och han beslöt över en natt att partiet skulle acceptera EG-medlemskapet. I princip hela PASOK bytte då ståndpunkt, en brittisk Labourledamot i EU-parlamentet har vittnat om hur PASOK-ledamöterna bytte fot på en vecka och kom tillbaka till Bryssel och var för den inre marknaden och hävdade att de i själva verket alltid varit för.

KKE, det grekiska kommunistpartiet, är motståndare både mot Maastrichtfördrag och EMU. KKE ville ha en folkomröstning om Maastrichtfördraget, men det var de stora partierna emot.

DIKKI, Demokratiska Sociala Partiet, är en utbrytning ur PASOK och kom in i det grekiska parlamentet 1996 samt in i EU-parlamentet 1999. De åkte dock ur det nationella parlamentet i valet 2000. DIKKI betecknas som EU-kritiskt.

Synaspismos är ett rödgrönt vänsterparti som samlat upp de till vänster om PASOK som inte velat vara med i det mer stalinistiska KKE. Synaspismos är uttalat EU-vänligt och är ett av de få vänsterpartierna i Västeuropa som är det.

Vid Greklands inträde i EMU våren 2000 opponerade sig KKE och DIKKI mot det. I EU-parlamentet 18/5 2000 röstade KKE nej och DIKKI lade ned sina röster.

Portugal

Portugal gick med i EG 1986 efter beslut i det nationella parlamentet. Det portugisiska kommu-

nistpartiet, PCP, och övrig vänster till vänster om Socialistpartiet, var emot EG-inträdet. Det var det borgerliga till namnet socialdemokratiska PSD som i regering signerade Portugals inträde i EG.

Socialistpartiet, PS, var för inträde i EG. Men man ska i detta sammanhang komma ihåg att PS har varit toppstyrt av Mario Soares under 1970- och 80-talen. Han var partiet, medan dess partiorganisation var svag. Huruvida PS fört och för en vänsterpolitik i regeringsställning är föremål för debatt.

PCP var mot också Maastricht- och Amsterdamfördragen när de behandlades i det nationella parlamentet. Inför regeringskonferensen 1996 om det som skulle bli Amsterdamfördraget deklarerade PCP att de var för en gemenskap av suveräna stater med lika rättigheter och emot en ökning av federalism och överstatlighet i EU. PCP krävde bland annat en folkomröstning om Portugals inträde i EMU, men det nekade PS och PSD till. Likaså önskade PCP en folkomröstning om Amsterdamfördraget. Det fördraget ansåg PCP vara markerat nyliberalt med monetaristiska artiklar och en federalistisk plan. PCP vill också modifiera ECB:s roll och omfattning, ty de anser att ECB inte ska kunna stå över beslut i nationella regeringar och parlament. Stabilitetspakten vill de också ska omförhandlas. Stegen mot EMU - Enhetsakten, Maastrichtfördraget, Amsterdamfördraget - presenterades för folken som åtgärder för att skapa sysselsättning. Men vad som hände i verkligheten, hävdar PCP, var att arbetslösheten och den sociala ojämlikheten ökade. PCP anser att den gemensamma valutan är en del av den europeiska nyliberala konstruktionen, stöttad av det transnationella kapitalet, av Round Table, av stora industrialister och de stora arbetsgivarnas föreningar för ökad konkurrenskraft och ekonomiskt krig.

Också Vänsterblocket (en samling av mindre vänsterrörelser) i Portugal med cirka två procent av rösterna, är emot Maastricht- och Amsterdamfördragen med ungefär samma motivering. De Gröna i Portugal är ganska små och i valallians med PCP och har ungefär samma uppfattning som dem i EU-frågorna.

Spanien

I valet 1982 segrade socialisterna, PSOE, över en center som uttraderades, en höger som sågs som omodern och ett kommunistparti som låg i ruiner efter interna strider. PSOE var vid denna tid emot ett spanskt Nato-medlemskap. Men när de kom till makten så bytte partiledningen ståndpunkt och en folkomröstning i frågan utlystes. Trots att regeringsmakten under ledning av den populära González propagerade för ett ja, det var en mediadominans för ett ja och det nationella parlamentet var Natovänlig så blev det spanska ”ja till Nato” mycket knappt. PSOE:s partilednings seger i folkomröstningen markerade att de nu hade frihet att modernisera Spanien som de önskade. Redan 1979 strök PSOE marxismen ur sitt partiprogram. Nu gällde ett ja till EU - ja till det moderna Europa för ett åldersstiget Spanien efter 40 års diktatur. Under den första mandatperioden 1982-86 ökade arbetslösheten, PSOE fick problem med relationerna till fackföreningsrörelsen och det skedde inget vad gällde sociala reformer. 1988 utlyste fackföreningsrörelsen generalstrejk och PSOE fick ge vika och påbörja reformer. Enligt Olle Svenning kan man karakterisera PSOE:s politik som ”Europa i stället för socialism”. PSOE rensade ut vänsterfolk men fick problem med korruptionsaffärer bland sina politiskt förtroendevalda som kanske inte riktigt kände partiets forna ideologi. PSOE föll till slut och förlorade valet 1996 med besked.

Den förenade vänstern (Izquierda Unida), IU, växte under början av 1990-talet men lyckades aldrig utmana PSOE på allvar som ett alternativ på vänstersidan. IU är emot både Maastricht- och Amsterdamfördragen och ser dem som nyliberala svar på globaliseringen. Däremot tror IU på EU för klasskamp och som en politisk metod för sitt arbete. För spanjorer är inte heller federalism något negativt. Den spanska vänstern har varit för att skapa ett federalt Spanien med regionalt självstyre och har därför inget känslomässigt emot att ytterligare en politisk nivå skapas ovanför den spanska staten. IU är ett av de mest EU-positiva vänsterpartierna, men de är däremot lika lite

som övriga vänsterpartiet nöjda med det som har blivit av EU-systemet i form av nyliberala politiska fördrag.

Länderna där EU-medlemskap debatteras - Vänstern är emot eller betänksam

Malta

På Malta har EU-motståndet främst letts av Labourpartiet. Deras motstånd mot EU-medlemskap är grundat på en anti-federalistisk inställning. Efter Labours valseger 1996 lades Maltas EU-ansökan undan. Men de konservativa vann nyvalet i september 1998 och nu är återigen medlemskapsförhandlingarna igång. En folkomröstning ska dock hållas före EU-inträdet och den hoppas Labour vinna.

Cypern

I debatten om Cyperns EU-inträde föreligger en mycket invecklad politisk situation med öns nuvarande delning i en grekisk och en turkisk del. Det perspektivet måste man komma ihåg när man studerar situationen på Cypern.

AKEL, kommunistpartiet med namnet Progressive Party of Working People, var sedan början på 1960-talet emot ett EG-inträde för Cypern av politiska och ekonomiska skäl. Bland annat har AKEL betonat en alliansfri politik. AKEL:s kritik att EU:s karaktär är en avancerad form av kapitalistisk politisk och ekonomisk integration. Men AKEL säger nu att situationen i Europa och världen har ändrats och har mjukat upp sin EU-kritik. De driver idag inte längre något offensivt motstånd mot EU-medlemskap, men har en kritisk hållning och gillar exempelvis inte Maastrichtfördraget. Men då EU-inträdet för Cypern är intimt sammankopplat med Cyperns enande så är det omöjligt för AKEL att gå emot kravet på EU-inträde, de skulle då isoleras politiskt.

Norge

Norge har haft folkomröstning om EG/EU-medlemskap två gånger, den första gången var om EG-inträde 25/9 1972 då röstade 46,6% ja och 53,9% nej. Socialdemokratiska Arbeiderpartiets ledning var för ett medlemskap, men hade en stor opposition mot sig bland annat i det egna partiet. I följande stortingsval efter folkomröstningen tappade Arbeiderpartiet många väljare till EU-motståndarna Socialistisk Venstre.

Den andra folkomröstningen om inträde i EU 28/11 1994 vann nej-sidan med 52,3% mot 47,7% ja. Även denna gång engagerade sig Arbeiderpartiets ledning hårt för ett ja. Men de hade ett tufft motstånd på vänsterkanten. Norska LO uttalade sig med knapp majoritet på sin extrakongress för ett nej till norskt EU-medlemskap. Socialistisk Venstre var också motståndare mot EU-medlemskapet liksom Röd Valgallians. Inom Arbeiderpartiet var ungdomsförbundet Arbeidernes Ungdomsfylking (AUF) starka EU-motståndare och en speciell organisation, SME, Socialdemokrater mot EU fanns i nej-kampanjen. Bland Arbeiderpartiets väljare i november 1994 röstade cirka 60% ja och 40% nej. Det var dock under en period som Arbeiderpartiet tappat många EU-motståndare till Senterpartiet och Socialistisk Venstre. Efter folkomröstningen när EU-frågan var begravd för ett antal år framöver återvände en del EU-motståndare till Arbeiderpartiet.

Schweiz

I folkomröstningen 6/12 1992 om EES-avtalet röstade 49,7% ja och 50,3% nej. Därefter röstade Schweiz i maj 2000 med stor majoritet för ett mellanstatligt samarbetsavtal med EU på ett antal

områden.

Inom vänsterpartiet PT/PdA (Arbetets Parti) är åsikterna delade vad gäller frågan om landets eventuella medlemskap. Men däremot är de alla i princip motståndare till EU:s Maastricht- och Amsterdamfördrag. I den fransktalande delen av Schweiz är de EU-positiva som starkast och det är just i denna del av Schweiz som PT har ungefär tre fjärdedelar av sina medlemmar. Generellt är de fransktalande medlemmarna av PT/PdA för ett schweiziskt EU-inträde medan de tysktalande är emot, vilket ungefär speglar det allmänna politiska läget i Schweiz. EU-anhängarna i PT/PdA vill gå med i EU bland annat därför att de hoppas på en bättre lagstiftning för jämställdhet och i sociala frågor. Schweiz har haft en svag arbetarrörelse som haft svårt att hävda sig i den politiska beslutsprocessen. Därför ställer en del PT/PdA sitt hopp till EU i de frågorna.

Det stora frågetecknet för schweizarna är om de med EU-medlemskapet kan behålla det folkomröstningsinstrument de flitigt använder för att fatta politiska beslut såväl nationellt som regionalt. Det inser många inte är möjligt och en mer oberoende vänsterrörelse, Forum för Lokal Demokrati, leder en stor del av EU-motståndet från vänster just för att de vill bevara folkomröstningarna som ett flitigt medel för att fatta beslut i Schweiz.

I övrigt är det schweiziska EU-motståndet från höger med Schweizer Demokraten det mest högljudda.

Övriga kandidatländer

I Central- och Östeuropa är väljarströmmarna mer instabila, likaså partierna. Många partier är uppbyggda runt en enda person. Det gör att det är svårt att över huvudtaget att dra slutsatser utifrån vänster-högerkartan.

De nya "socialdemokratiska" partierna i de nya demokratierna är svåra att definiera rent allmänt till vänster eller höger. Exempelvis det socialdemokratiska partiet i Polen, som utvecklats ur det gamla statsbärande Polska Arbetarpartiet, bedrev under sin regeringstid i Polen 1993-1998 en mycket marknadsliberal politik.

Socialistinternationalen har dumpat en del historiska socialdemokratiska partier som aldrig lyckades hävda sig när demokratin återinfördes respektive infördes i de forna öststatsdiktaturena. I stället har man tagit bland annat Ungerska Socialistpartiet, nämnda polska socialdemokratiska parti, rumänska Demokratiska Partiet m fl partier till sig. Hans Modrow, f.d. premiärminister i DDR och numera EU-parlamentariker för tyska PDS, har sagt att han reformerade DDR men har satts under åtal i det nya Tyskland samtidigt som exempelvis Guyla Horn i Ungern med ungefär samma bakgrund har hyllats som hjälte.

Kort sagt: Situationen i det nya Central- och Östeuropa som växer fram, går inte att se i svart eller vitt och EU- och EMU-frågan i dessa länder måste ses i skenet från en annan sorts lampa.

Debatten om EU:s utveckling har inte nått särskilt långt i de central- och östeuropeiska länderna. Två stora frågor dominerar ofta, dels önskar många medborgare en säkerhetspolitisk försäkring genom EU-medlemskap gentemot ett framtida osäkert Ryssland, dels hoppas man erhålla ett substantiellt ekonomiskt stöd från EU på motsvarande sätt som bland annat Spanien och Portugal erhållit. Att de ekonomiska bidragen inte kommer att ligga på samma nivå som tidigare nya medlemsländer fått börjar man dock bli varse om.

I Ungern varnar Arbetarpartiet för många problem som landet kommer att få med medlemskapet. Arbetarpartiet vill se ett EU som är ett samarbete mellan självständiga stater byggt på respekt för mångfald och demokratiska procedurer. De är kritiska till skapandet av en gemensam valuta, gemensam armé, gemensam politik och gemensamma gränser. De motsätter sig inte EU-medlemskapet i sig, men väl EU:s utveckling mot ett Europas Förenade Stater.

Förändrat politiskt landskap - samling mittåt!

Att den politiska skalan under 1990-talet förändrats oerhört mycket har inte gått fram till allmänheten. Vänster-högerskalan har förändrats genom att allt fler av de större socialdemokratiska, liberala, kristdemokratiska och även konservativa partierna samlats i mitten.

Bland de "socialdemokratiska" partierna har utvecklingen i Storbritannien gått längst och det har också kommit ut till allmän kännedom. New Labour är idag vedertagligen betecknat som ett liberalt mittenparti.

Det Europeiska Socialdemokratiska partiet, ESP, antog på sin kongress i Milano i mars 1999 ett program som den svenske journalisten Olle Svenning (expert på den europeiska socialdemokratins utveckling) sammanfattar som "ja till marknadsekonomi men nej till marknadssamhälle". Vad gäller ekonomisk politik tror ESP på marknaden, men i mänskliga, sociala och kulturella frågor tror man på en politisk styrning av samhället. En het fråga inom ESP är synen på "flexibilitet" inom arbetsmarknadspolitiken. Där finns det en gradskillnad mellan medlemspartierna, men frågan är om den märks av i praktisk politik mellan de socialdemokratiska regeringarna i EU. New Labours Tony Blair har inför toppmötena i EU skrivit politiska deklamationer tillsammans med Spaniens konservativa premiärminister Aznar för ökad flexibilitet på arbetsmarknaden. Detta är ett tydligt exempel på hur före detta traditionell vänster och höger numera möts på mitten av den politiska skalan.

Även de svenska socialdemokraterna har med EU-inträdet definitivt tagit ett par steg ut i mitten. Socialdemokraterna har sedan slutet av 1980-talet haft starka interna motsättningar mellan en högerfalang som kallats "förnyare" och en vänsterfalang som kallats "traditionalisterna". Längre försökte partiledningen, som är en del av högern, släta över motsättningarna. Men EU- och EMU-frågan blev en vattendelare inom socialdemokraterna. Vänstern, "de traditionella", var i regel mot ett EU-medlemskap medan förnyarna var för. Vänsterfolket ansåg att EU var kapitalets projekt och såg ideologiska skäl som anledning till sitt EU-motstånd. Högern däremot hade inget emot EU:s politiska inriktning och var inte särskilt upprörda över den inre marknadens utveckling - de ansåg att det som möjligen var fel kunde gå att förändra genom arbetet i det Europeiska Socialdemokratiska Partiet. Efter EU-inträdet har de svenska socialdemokraterna fortsatt sin ideologiska omprövning. Nu ska socialdemokraterna skriva om sitt partiprogram för att anpassa det till "den nya globaliserade verkligheten". Programkommissionens ständige sekreterare Enn Kokk (som röstade nej i EU-folkomröstningen) lämnade våren 2000 detta arbete i protest mot den politiska utvecklingen.

Sverige vice statsminister Lena Hjelm-Wallén (s) sade i en intervju lördagen den 10 juni 2000 efter vänsterpartiets kongress att till skillnad från vänsterpartiet slår socialdemokraterna "vakt om den privata äganderätten och de fria marknadskrafterna". "Visst har socialdemokraterna genom åren debatterat vem som ska äga produktionsmedel och framfört socialistiska krav. Men (s) är nu ett "modernt" parti som har följt med tiden", sade Lena Hjelm-Wallén.

Detta nya politiska synsätt från dagens ledande svenska socialdemokrater visar tydligt hur de nu släppt även det vokabulären om "blandekonomi" och att "produktionen ska läggas i hela folkets händer". Genom att man gjort en ideologisk omprövning och blivit starka anhängare av de fria marknadskrafterna har det svenska socialdemokratiska ledarskapet nu inga problem med att vara med och utveckla EU:s fria inre marknad. Lena Hjelm-Walléns uttalande är mycket avslöjande för hur de socialdemokratiska/socialistiska partierna klivit in på det politiska mittfältet och samtidigt som de skrotat de traditionella vänsterkraven har de också skrotat sin EU-kritik och anslutit sig till EU:s principer. Omprövningen har inte skett vid ett enda tillfälle utan har varit en evolutionär utveckling genom att "partiet" fört en pragmatisk regeringspolitik och genomfört en positionsförändring i långsam takt. Klassklyftor och nyfattigdom har hamnat på längre avstånd från de socialdemokratiska politikerna, man har lämnat underklassen bakom sig och vänder sig nu allt mer

till en välmående medelklass. Väljarna i allmänhet i Sverige uppfattar också det så att det ideologiska avståndet mellan socialdemokraterna och moderaterna har minskat.

Skillnaderna mellan spanska socialistpartiet, PSOE, och det konservativa folkpartiet, PP, i den spanska valrörelsen mars 2000 var små. De politiska programmen var i princip likalydande med undantaget att PSOE också talade om 35-timmars arbetsvecka samt i (tomma) ord talade en del om ideologier. Likadant var det i det grekiska parlamentsvalet i april 2000. Både det ”socialistiska” PASOK och konservativa Ny Demokrati förordade grekiskt medlemskap i EMU och en i princip likalydande ekonomisk politik. I det portugisiska nationella parlamentsvalet 1995 så skilde det heller i princip ingenting i det ekonomisk-politiska programmet mellan de segrande socialisterna och de förlorande socialdemokraterna (som är ett tydligt konservativt parti namnet till trots).

För att nå regeringsmakten i många av de västeuropeiska länderna såg sig de socialdemokratiska partierna tvungna att dumpa de socialistiska principerna för att antingen kunna få till stånd ett politiskt samarbete och ingå i koalitionsregering med mittenpartier/kristdemokrater (exempelvis i Tyskland, Danmark, BeNeLuxländerna) eller för att kunna vinna röster bland medelklassen (exempelvis i Storbritannien).

Att socialdemokratiskt ledda regeringar i EU-länderna numera skär ned i statsbudgeten, privatiserar samhällsföretag och avreglerar olika marknader hör till vardagen. Om de gör det av verklig övertygelse att detta är rätt politik eller om de tvingas till att göra det är svårt att veta. Men troligen är det faktiskt det förstnämnda alternativet som är det rätta. Den liberala nyorienteringen bland de socialdemokratiska partierna i EU-länderna håller på att förändra det politiska landskapet i grunden. I Frankrike lovade den socialistiske premiärministern Jospin våren 2000 massiva skattesänkningar. Han tycker det är rättvist att folk får tillbaka sina pengar när ”statens kassakista flödar över”. Att bedriva fördelningspolitik för dessa pengar eller social reformpolitik - som sannerligen kan behövas i Frankrike - det tänkte tydligen inte Jospin på.

De flesta socialdemokratiska partierna är numera inte bara positiva till EU, utan också federalistiska, i praktiken anhängare av idén att omvandla EU till en förbundsstat. Alla socialdemokratiska partiers ledningar i EU är idag dessutom för EMU (bland deras fotfolk och väljare är dock skepsisen stor). Detta hänger tätt samman med att de allt mer har givit upp tankarna på en annan ekonomisk politik än den förhärskande marknadsliberala. Det har varit förutsättningen för att de ska kunna enas med de stora högerpartierna om en gemensam liberal ekonomisk politik och en avdemokratisering av valutapolitiken, vilket är EMU:s egentliga innehåll. För flera socialdemokratiska (en del kallar sig som setts ovan fortfarande för socialistiska) partier finns det ett direkt samband mellan deras högervridning - att de stegvis accepterat marknadsekonomi och privat ägande - samtidigt har de blivit allt mer positiva till EU. Både ett resultat av högervridningen och en ytterligare verkan av den är att partierna försvagats organisatoriskt och medlemsantalet minskat samtidigt som medlemskåren förändrats socialt. Arbetarna har försvunnit mer och mer och ur rullorna och nya medlemmar från medelklassen har tillkommit.

Ett nytt begrepp kan lanseras för de till namnet socialdemokratiska/socialistiska partierna idag och det är - post-socialdemokrater.

Vänstern till vänster om socialdemokratin - nu socialdemokrater!?

Men däremot så har i stort sett alla viktiga vänsterpartier i EU röstat emot såväl Maastrichtfördraget som EMU. Det gäller även de vänsterpartier som brukar anses vara EU-vänliga som spanska IU (Izquierda Unida) , italienska RC (Rindofazione Comunista) eller tyska PDS (Partei des Demokratischen Sozialismus) . Många andra partier har ett ännu hårdare EU-motstånd och argumenterar mot EMU och federalism med argument som till förväxling liknar det svenska Vänsterpartiets. Dit hör franska PCF (Kommunistpartiet) och MDC (Medborgarrörelsen), nederländska SP (Socialistpartiet), danska SF (Socialistiska Folkpartiet) och portugisiska PCP (Kommunistpartiet).

Den här typen av EU-kritik finns också inom flera socialdemokratiska partier som brittiska Labour och de svenska socialdemokraterna. Det finns få exempel på partier till vänster om socialdemokraterna som stöder EMU, de enda som vi funnit är grekiska Synaspismos och finska Vänsterförbundet. Men inget av de partierna är okritiska till EMU:s konstruktion eller innehåll och det finska Vänsterförbundet var djupt splittrat när en medlemsomröstning med knapp marginal godtog EMU. Man ska veta att ett nej till EMU sannolikt hade inneburit att partiet hade fått lämna den regering där de ingår, vilket många partimedlemmar inte ville.

Socialdemokraternas tidigare EU-linje

Studerar vi de socialdemokratiska partiernas utveckling från 1960-talet fram till år 2000 så går det att se hur socialdemokraterna samtidigt som de glidit mot mitten och blivit mer marknadsinriktade så har de efter hand accepterat idéerna om en gemensam inre marknad samt avregleringarna av den samma.

Storbritannien gick med i EG, men Labours majoritet gjorde motstånd i underhuset när beslutet togs 1971. Labourpartiet blev anhängare av EG-medlemskapet först år 1983, efter att de bland annat en gång försökt få EG-medlemskapet upprivet i en folkomröstning.

Irland gick med i EG efter en folkomröstning där nej-sidans ryggrad utgjordes av Labour och fackföreningsrörelsen.

Grekland gick med i EU 1981, men PASOK som då var i opposition, var motståndare till inträdet.

I Danmark utgjordes motståndet mot EG-medlemskapet till största delen av vänstern och även en betydande del av socialdemokratin. Så sent som 1986 drev de danska socialdemokraterna en nej-kampanj i folkomröstningen om EG:s enhetsakt. De förlorade dock.

De socialdemokratiska partierna drar idag kraftigt åt mitten, de socialistiska idéerna i partiprogrammen har tynat bort och i praktisk regeringspolitik har mycket lite av socialistiska reformer försökt tillämpas. Partierna har tradition av att samtidigt som de baseras på gamla folkrörelser så har de alltid varit toppstyrda. Nu rasar medlemstalen för de socialdemokratiska partierna (New Labour undantaget - de har tappat arbetare men värvat i medelklassen) och kopplingen till fackföreningsrörelsen försvagas. Inte minst så minskar stadigt antalet socialdemokratiska politiker med fackförenings- eller arbetarbakgrund. I medlemskåren har också arbetarna blivit färre och färre. Socialdemokraterna rekryterar allt mer politiskt aktiva ur medelklassen eller direkt från universitet och bland akademikeryrkena. En del av de socialdemokratiska/socialistiska partierna har aldrig varit folkrörelser utan idépartier som konstruerats av intellektuella uppifrån. De franska och portugisiska socialistpartierna är de tydligaste exemplen på detta.

Medlemsdemokrati i ett parti upplevs idag som något mycket besvärligt av yrkespolitikerna när de ska försöka lansera sina partier i mediasamhället. Därför läggs mer och mer av beslut som rör partiets politik över till en smal elit i ledningen eller till utredare i sakfrågor.

De politiska partierna utvecklas till valmaskiner

Att arbeta politiskt på de högre nivåerna inom de socialdemokratiska partierna är idag som att göra karriär i vilket företag eller institution som helst. Då partierna i allmänhet har rekryteringsproblem utvecklas de till att bli valmaskiner för politiska uppdrag.

Allmänhetens förtroende för partier och politik minskar. De politiska partierna har också ett minskat antal anhängare respektive starkt övertygade anhängare. Graden av partiidentifikation har under de senaste 30 åren minskat i nästan samtliga västdemokratier. Banden mellan väljare och valda försvagas. Klassröstningen minskar och väljarna byter oftare parti. Allt fler väljare bestämmer sig allt senare inför valdagen vilket parti de ska rösta på. Partierna medlemsantal minskar och

medlemsinflytandet är ringa. Tvärtom i dagens mediabusande samhälle med allt hårdare konkurrens om uppmärksamheten, så har partiledarna mer och mer möjlighet att lägga upp partilinjen direkt inför TV-kamerorna. Ett exempel på detta är New Labour, som tidigare var ett folkrörelseparti, men som idag styrs helt och hållet av partiledningen och i princip inte alls av en partikongress. Den avgörande makten har placerats i National Policy Forum. Detta Forum är uppdelat i olika politiska kommittéer som vart och ett leds av en minister. Forumets ledamöter utses inte i demokratiska val inom partiet. Kommittéerna utarbetar olika handlingsprogram som sedan partikongressen har att ta ställning till. Men kongressombuden kan inte lägga förslag till förändringar, strykningar och dylikt. Det går inte heller att lägga motioner. Kongressen kan bara ta ställning till förslaget i sin helhet - ja eller nej. Därmed dominerar detta Forum totalt debatten. Partikongressen är därför mer ett partiledningens konvent där de helt håller den politiska debatten i sin hand. Några obehagliga bakslag och nederlag i voteringar har i praktiken eliminerats. Därmed kan partiledningen styra mediabilden av kongressen med olika programtal på bästa TV-tid. Oppositionella i partiet kan numera effektivt hållas undan av maktapparaten. Måhända är detta utveckling en reaktion mot de minst sagt kaotiska Labourkongresserna i början av 1980-talet. Men reaktionen har gått allt för långt och allvarligt beskurit partidemokratin.

Ett konkret exempel på hur en partiapparat kan styras vart som helst av en beslutsam och stark partiledning är vad som hände när New Labours kandidat till borgmästarposten i London skulle utses våren 2000. Då använde Blair hela partistrukturen till att få sin kandidat nominerad av elektorsförsamlingen. Hans kandidat, Dobson, hade allt stöd i den interna kampanjprocessen med utskick till partimedlemmar och dylikt. De kandidater som inte hade partiledningens stöd nekades åtkomst till medlemslistorna. Hade omröstningen gått enligt principen en medlem - en röst så hade Livingstone vunnit, men nu hade också labourledamöter i underhuset och EU-parlamentet från London en tredjedel av rösterna och fackföreningsrörelsen en tredjedel. Bland New Labours partimedlemmar i London fick Livingstone 54,9% i första omgången. Bland Labouranslutna fackföreningar och övriga föreningar fick Livingstone 70,66%, varav 77,12% enbart i fackföreningarna. Men bland EU- och underhusparlamentarikerna fick Livingstone nästan inget stöd alls - 12,16% mot Dobsons 86,49% i första omgången. Så Livingstone förlorade knappt omröstningen med 48,47% mot maktens kandidat Dobsons 51,53%. Men Livingstone är en sådan känd profil i London att han både kunde samla celebra personer till att stötta hans kandidatur och samla in ungefär 39.000 brittiska pund. Därmed hade han möjlighet att föra en rimlig kampanj som oberoende borgmästarkandidat, dock brännmärkt av Labours partiledning. Men det kanske var en fördel för att få besvikna Labourväljare att gå och rösta på honom. Labours officiella kandidat Frank Dobson lyckades samla in 100.000 brittiska pund. Livingstone blev utesluten från New Labour men vann valet. Kampanj pågår i skrivande stund inom partiet för att få partiledningen att acceptera hans återinträde.

Till vänster om socialdemokratin

Vänstern till vänster om socialdemokratin har alltid varit mycket mångfacetterad på grund av en mängd olika faktorer. Dels så har i en del länder socialdemokraterna nästan fullständigt dominerat arbetarrörelsen exempelvis i Skandinavien. Medan i Storbritannien så har valsyste­met gjort att Labourpartiet varit den naturliga politiska platsen att verka inom för att över huvudtaget ha en chans att nå ett politiskt inflytande.

Relationen till Sovjetunionen har varit en annan överskuggande debatt inom vänsterns olika partier. Oberoende vänstersocialistiska partier har alltid blivit klämda mellan de stora socialdemokratiska partierna och de partier som samverkat med Moskva. Partisplittringar över frågan om relationen till Moskva har snarare gjort att ett litet parti har delats i två än mindre partier och organisationsarbetet har blivit lidande. Till det tillkommer de olika små trotskistiska grupperingar som finns i nästan varje land och som konkurrerar om organiserandet av de potentiella vänsteraktivisterna.

Idag är Europas vänster till viss del samlad i New European Left Forum. De olika vänsterpartier i EU-länderna som efter valet 1999 är representerade i EU-parlamentet finns numera samlade i GUE/NGL-gruppen (Europas Förenade Vänster/Nordisk Grön Vänster).

Den politiska förändringen för socialdemokratin under 1990-talet

Många väljare har slutat att rösta i valen under 1990-talet, medan en del gått till vänster. Men i en del länder går tyvärr väljarna till populistpartier och högerextrema partier. I södra Frankrike och i Österrike är idag högerpopulistiska partier de största arbetarpartierna bland väljarna.

Att bilda ett nytt parti i reaktion mot den rådande majoritetslinjen i ett socialdemokratiskt EU-federalistiskt parti är mycket svårt, för att inte säga omöjligt. Dels måste ett parti få nyhetsvärde med någon ledande personlighet, dels drabbas nya partier ofta av inre stridigheter mellan olika personer under bildandefasen och även därefter tills partiet stabiliserats efter några år. Sist och slutligen krävs stora ekonomiska resurser för att ett parti ska kunna slå igenom med sin valkampanj i en valrörelse.

Västeuropas partisystem är faktiskt ”djupfryst” - den representativa demokratin domineras alltså av de partier som bildades för hundra år sedan.

Lästips om vänstern och politiken i Europa

Läs Spectre på internet!! En europeisk vänstertidskrift på engelska, sponsrad av bland annat Nederländernas Socialistparti och svenska Vänsterpartiet. Hemsida: www.sp.nl/spectre/

Boktips:

- * Vänstern i Europa - de nya liberalerna? av Olle Svenning (Atlas 2000). Boken finns också utgiven på danska.
- * Demokratirådets rapport 2000. Demokrati utan partier? av Olof Peterson, Gudmund Hernes, Sören Holmberg, Lise Togeby, Lena Wängnerud (SNS Förlag 2000)

Europeisk vänsters förhållande till EU och EMU

Vänsterpartierna till vänster om socialdemokratin runt om i Europa är så gott som enade i sitt motstånd mot Maastricht- och Amsterdamfördrag samt EMU. Dessa fördrag och den gemensamma valutan ökar de sociala orättvisorna i Europa och är inte svaret på att bekämpa arbetslöshet och fattigdom.

Åsiktsklyftan om EMU går inte mellan höger och vänster utan snarare mellan politikeretablissemang och vanliga väljare.

Denna rapport ger också en bild av de europeiska socialdemokratiska/socialistiska partiernas tidigare skepsis till EG. Men när de avskrev socialismen ur sina partiprogram och blev anhängare av den fria marknadsekonomin så förändrades också deras syn på EU och utvecklingen av den fria avreglerade inre marknaden. Socialdemokraterna blev post-socialdemokrater och socialliberaler i sin politiska utövning.

Vår politiska analys av utvecklingen i Västeuropa från 1970-talet och framåt

- * Vänsterpartierna i Europa idag är i allmänhet negativa till att EU utvecklas till en superstat, de är också emot den politik som stadgas i Maastrichtfördraget med bland annat en gemensam valuta styrd av en oavsättlig tjänstemannastyrelse i den Europeiska Centralbanken.
- * De socialdemokratiska partierna var i allmänhet emot utvecklandet av EG på den tiden de stod till vänster på den politiska skalan.
- * När de strök marxismen och socialismen ur sina partiprogram och antog liberala ekonomiska politiska program blev de samtidigt också EU-positiva. Enligt den klassiska definitionen av vänster-högerskalan så är de socialdemokratiska partierna idag mittenpartier - inte vänsterpartier.